

При образовании антипословиц исходные тексты трансформируются на различных уровнях – фонетическом, лексическом, грамматическом, семантическом – и в целом «подчиняются тем же законам преобразования паремий, что и пословицы, давно вошедшие в литературный обиход» (гл. Walter, Mokiенko 2002, S. 13), однако имеют существенные отличия в целях, продуктивности способов и наборе формальных и семантических средств трансформаций (в том числе и в разных языках).

Так, наиболее продуктивными способами деривации белорусских антипословиц являются (по мере уменьшения степени продуктивности):

1) разнородные трансформации исходного текста, напр.: *Доктар доктару вока не выдзеўбе* ← *Груган гругану вока (вачэй) не выдзеўбе (не дзяўбе, не клюе)*; *Куранят па восені страляюць* ← *Куранят увосень (восенню) лічаць*; *Нанужаная варона і вераб'я перанужае* ← *Напалоханая варона і вераб'я баіцца*; *Лети варабей у руцэ, чым голуб на галаву* ← *Лети сінца (варабей) у руцэ, чым журавель (жораў) у небе*; *Не адкладвай на заўтра тое, што паспее адкладзі сёння* ← *Ніколі не адкладвай на заўтра <тое>, што можна зрабіць сёння*; *Чым далей у лес, тым трэці лішні* ← *Чым далей у лес, тым болей (больш) дроў*; *Язык да кілера давядзе* ← *Язык да Кіева давядзе*;

2) моделирование определённого пословичного текста, напр.: *Дрэнны той шаблон, які не марыць стаць стандартам* ← *Дрэнны той салдат, які не марыць быць (стаць) генералам*; *За двума камарамі пагоніся – ніводзін не ўжуеіць* ← *За двума зайцамі пагоніся, ніводнага (ні аднаго) не зловіш*; *Не такая страшная мама, як яе малююць першакласнікі* ← *Не такі (так) чорт страшны, як яго малююць*; *Пакуль тоўсты сохне, худы патаўсее* ← *Пакуль сыты (тоўсты) сохне, дык худы здохне*;

3) использование пословичного образа и/или формы пословицы, напр.: *Вось палюбіш казла, а потым гадуеш сямёра казлят адна* ← *Любоў зла – палюбіш і казла*; *Колькі ў лес не глядзі, а ваўку ўсё роўна есці трэба* ← *Колькі (як) ваўка (воўка) ні кармі, <a> ён у лес глядзіць (наглядае)*; *Навучы дурня маліцца, дык ён атэістам зробіцца* ← *Загадай дурню Богу маліцца, дык ён і лоб разаб'е*; *У гарбатага і магіла гарбатая* ← *Гарбатага магіла выправіць (выпрастае)*;

4) присоединение к исходной единице некоего нового текста с целью иронического или шуточного комментария содержания пословицы, напр.: *Адна галава – добра, а дзве – лічэ лепі*. *Абы сядзець на чужой шыі* ← *Адна галава добра, а дзве <личэ> лепі (лепей)*; *Век жыві – век вучыся! А калі ж працаваць?* ← *Век жыві – век вучыся <a> дурнем памрэш*; *Век пражыць – не поле перайсці. А калі поле міннае?* ← *Жыццё пражыць – не поле перайсці*; *Сёмера аднаго не чакаюць. А калі ён начальнік?* ← *Сямёра аднаго не чакаюць*;

5) встраивание исходной единицы (либо её перефразированной формы) в тот или иной стандартный контекст, напр.: *Варабей: – Э-э-э, на мякіне мяне не правядзеш!* ← *Старога вераб'я на мякіне не зловіш (не падманеш, не правядзеш)*; *Кантралёрам: не ганіцця за двума зайцамі* ← *За двума зайцамі пагоніся, ніводнага (ні аднаго) не зловіш*; *Праца не воўк – з фазэнды не ўцячэ. Рабыня Ізаўра* ← *Работа (праца, справа) не воўк, у лес не ўцячэ (не зб'яжыць, не павяжыць)*; *Эпіграф да кулінарнай кнігі: «Першы блін пажадана есці не першым»* ← *Першы блін камяком*;

6) контаминация двух (или более) исходных текстов (или их частей), напр.: *Не ведаючы броду, не плыў у воду* ← *Не ведаючы (не зведаўшы) броду, не сунься ў воду + Не плыў у калодзеж, прыйдзецца напіцца*; *Пакуль гром не грывне – і смажаны пень не клюне* ← *<Пакуль> гром не грывне (не загрыміць), мужык не перахрысціцца + пакуль смажаны пень не клюне*; *Сямёра з лыжкай аднаго не чакаюць* ← *Адзін з сошкаю, а сямёра з ложкаю + Сямёра аднаго не чакаюць*.

Основными формальными средствами образования антипословиц путем трансформации исходных текстов являются (по мере уменьшения степени регулярности использования):

1) субституция отдельных компонентов и/или целых частей исходной пословицы, напр.: *Бог даў, дасць і яшчэ* ← *Бог даў, Бог і ўзяў*; *З кім павядзеся, ад таго і дыягназ* ← *З кім павядзеся, ад таго <i>набярэся*; *Любіш катацца – любі і катайся!* ← *Любіш катацца, любі і саначкі вазіць*; *Не адкладвай на заўтра тое, што і ўчора нельга есці* ← *Ніколі не адкладвай на заўтра <тое>, што можна зрабіць сёння*; *Не месца ўпрыгожвае чалавека, а зарплата* ← *Не месца ўпрыгожвае чалавека, а чалавек месца*; *Не такі страшны чорт, як ягоная жонка* ← *Не такі (так) чорт страшны, як яго малююць*; *У ціхім балоце чэрці спяць* ← *У ціхім балоце (вадзе) чэрці водзяцца (вядуцца)*; *Язык мой – вораг твой* ← *Язык мой – вораг мой*;

2) вставка в исходный текст нового компонента, что может привести к изменению синтаксической структуры высказывания, напр.: *Мілья сварацца – толькі суседзі цешацца* ← *Мілья сварацца – толькі цешацца*; *Сямёра з лыжскай аднаго не чакаюць* ← *Сямёра з лыжскай аднаго не чакаюць*;

3) элиминация отдельных компонентов и/или целых частей исходной единицы, напр.: *Дараванаму каню ў зубы?...* ← *Дараванаму (дараванаму, дармоваму) каню ў зубы не глядзяць*; *Смяецца той, хто смяецца* ← *<Добра> смяецца той, хто смяецца апошні*;

4) инверсия компонентов исходной пословицы, напр.: *Пустое месца святым не будзе* ← *Святое месца пустым не бывае*.

ЛИТЕРАТУРА

Walter H., Mokienco V. Wörterbuch russischer Anti-Sprichwörter. Lehrmaterial für Studenten der Slavistik. – Greifswald, 2002. – 153 S.